

Izet Pehlić¹
Emina Spahić-Jašarević²

AKADEMSKA SAMOREGULACIJA I UČENIČKA PERCEPCIJA RODITELJA KAO FAKTORI ŠKOLSKOG USPJEHA

Sažetak

Cilj ovog istraživanja bio je da se ispita postoji li povezanost akademske samoregulacije (kao mjere motivacije), učeničke percepcije roditelja (njihove podrške, uključenosti i topline) i školskog uspjeha srednjoškolaca.

U istraživanju primijenjen je survey metod, tehnika anketiranja, a od istraživačkih instrumenata korišteni su Upitnik percepcije roditelja (Children's Perceptions of Parents Scale, Grolnick, Ryan i Deci, 1991, prema Goldin, 2007) i Akademski upitnik samoregulacije (Self Regulation Questionnaire-Academic, SRQ-A, Ryan i Connell, 1989, prema Goldin, 2007).

Istraživački uzorak sačinjavao je 91 učenik iz srednje muzičke, mješovite i ekonomske škole u Zenici.

Rezultati istraživanja pokazali su da ne postoji statistički značajna povezanost između učeničke motivacije, percepcije roditeljskog ponašanja i školskog uspjeha, a da postoji statistički značajna povezanost roditeljskog ponašanja oca i školskog uspjeha srednjoškolaca. Također, ne postoji statistički značajna razlika u prirodi akademske samoregulacije, učeničke percepcije roditelja i školskog uspjeha između dječaka i djevojčica te ispitanika iz ruralne i urbane sredine.

Ključne riječi: percepcija, motivacija, samodeterminacija, roditeljski stil, školski uspjeh.

¹ Docent, Odsjek za socijalnu pedagogiju Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici, izet.pehlic@gmail.com

² Studentica magistarskog studija, Odsjek za socijalnu pedagogiju Islamskog pedagoškog fakulteta Univerziteta u Zenici, spahicmina@gmail.com
Rad autora dostavljen je 2. 10. 2012. godine, a prihvaćen za objavljivanje 2. 11. 2012. godine.

Uvod

Istraživanja Sheldon, Ryan & Reis (1996, prema Goldin, 2007) pokazala su da osjećati se visoko kompetentnim i autonomnim znači u pravilu imati više pozitivnih emocija i veće blagostanje. U posljednje vrijeme sve češće čujemo da učenici izbjegavaju školu i školske obaveze, tako da je bitno ustanoviti motivaciju koja ih pokreće na ispunjavanje školskih obaveza i obrnuto, a s druge strane sve više se govori o promjenama koje se dešavaju u savremenim porodicama, gdje majka više nije samo domaćica, ustvari događa se rekonstrukcija u funkcioniranju čitave porodice. Stoga, bitno je ispitati dovode li takve promjene do izmjena u roditeljskom ponašanju, te ima li roditeljsko ponašanje utjecaja na uspjeh učenika u školi.

Najprije, definirat ćemo motivaciju. Motivacija (lat. *movere* = kretati se) najčešće se definira kao stanje u kojem smo iznutra pobuđeni nekim potrebama, porivima, težnjama, željama ili motivima na određeno ponašanje usmjereno prema postizanju nekog cilja (Petz, 1992, prema Sviben, 2006). Posljednih nekoliko godina mnogo pažnje posvećeno je istraživanju motivacije i njenih efekata na različita područja ljudskog djelovanja. Naime, zbog velike važnosti motivacije u svim sferama ljudskog funkcioniranja, ona predstavlja predmet interesa svih koji pokreću druge na djelovanje, poput roditelja, učitelja, menadžera, trenera (Sviben, 2006). Koncept motivacije može se proučavati na različite načine. Većina teorija motivacije promatra motivaciju kao jedinstven fenomen koji varira samo u svojoj količini. Međutim, ljudi se ne razlikuju samo po tome koliko su motivirani, već važnu ulogu ima vrsta motivacije koja podstiče ljude na djelovanje, odnosno razlozi zbog kojih ulazimo u određena ponašanja (Deci i Ryan, 2000, prema Sviben, 2006). Teorija samodeterminacije razlikuje različite tipove motivacije ovisno o razlozima koji podstiču ljude na akciju i djelovanje. To može biti intrinzična ili ekstrinzična motivacija. Intrinzična motivacija je motivacija kod koje ulazimo u određenu aktivnost zbog zadovoljstva koje proizilazi iz obavljanja te aktivnosti, a ne zbog nekih vanjskih razloga, naprimjer zbog nagrade ili straha od kazne (Sviben, 2006). Iako je intrinzična motivacija važan oblik ljudske motivacije, ljudi su većinom za svoja ponašanja podsticani izvana. Drugi tip motivacije je ekstrinzična motivacija, motivacija kod koje ulazimo u aktivnost zbog ostvarivanja nekog vanjskog cilja, na primjer dobivanja

pohvale, priznanja ili neke druge nagrade (Deci i Ryan, 2000, prema Goldin, 2007). Teorija koja pokušava cjelovito objasniti intrinzičnu i ekstrinzičnu motivaciju je teorija samodeterminacije. Ona razlikuje tipove motivacije ovisno o razlozima koji pokreću ljude na djelovanje i revidira klasične definicije intrinzične i ekstrinzične motivacije (Goldin, 2007).

Samodeterminacija

Teorija samodeterminacije razvila se iz istraživanja Edwarda L. Decija i Richarda M. Ryana posljednjih trideset godina te predstavlja veliko područje koje se bavi psihološkim rastom i razvojem te određenim psihološkim potrebama koje su osnovne za samomotivaciju i integraciju ličnosti. Deci i Ryan (2000) definiraju samodeterminaciju kao osjećaj slobode u obavljanju aktivnosti koje su interesantne, od životne važnosti za ličnost. Teorija se usmjerava na pitanje u kojoj je mjeri ljudsko ponašanje slobodno i samodeterminirano, tj. stepen u kojem se ljudi ponašaju dosljedno i uključuju u aktivnosti s osjećajem izbora (Goldin, 2007). Teorija samodeterminacije razlikuje tipove ekstrinzične motivacije koji su smješteni na kontinuumu samodeterminacije. (Slika 1) Prema teoriji samodeterminacije, intrinzična motivacija definira se kao prototip samodeterminiranih aktivnosti, a to su aktivnosti koje ljudi čine kada slijede vlastite unutarnje interese i razlikuju se četiri tipa ekstrinzične motivacije:

1. Ekstrinzično regulirano ponašanje – kod ovog tipa motivacije internalizacija je vrlo malo izražena, a regulaciju nazivamo eksternalnom.
2. Kada se eksternalna regulacija počinje internalizirati, taj novi tip regulacije poprima oblik vrlo sličan prijašnjem, dakle eksternalnoj, jer se ne percipira kao svoj, te uzrokuje pritisak i konflikt unutar osobe. Takva regulacija je introjecirana. Introjecirana regulacija je u biti samokontrola, iako je pod utjecajem vanjskih sila i često je vezana uz izbjegavanje stida i krivice.
3. Treći tip ekstrinzične motivacije je identificirana regulacija. Ljudi reguliraju svoje ponašanje na način kako od njih okolina očekuje ili na temelju toga kako će ih društvo (okolina) procijeniti, odnosno na osnovu vrijednosti koje su usvojili.

4. Kada se neka vrijednost integrira, tj. asimilira s ostalim aspektima vlastitog ja, tada se regulacija naziva integrirana. Integrirana regulacija je vrlo slična intrinzičnoj motivaciji, no ona ne proizilazi iz unutrašnjeg zadovoljstva, već uključuje instrumentalnu vrijednost aktivnosti za određeni cilj (Goldin, 2007).

PONAŠANJE MOTIVACIJA TIP	NIJE SAMODETERMINIRANO		SAMODETERMINIRANO			
	Nepostojanje motivacije		Ekstrinzična motivacija		Intrinzična motivacija	
	Neregulirano	Eksternalna	Introjecirana	Identificirana	Integrirana	Intrinzična
REGULACIJE LOKUS	Impersonalni	Eksternalni	Donekle	Donekle	Internalni	Internalni
UZROČNOSTI			eksternalni	internalni		

Slika 1. Kontinuum samodeterminacije (Deci i Ryan, 2000, prema Goldin, 2007)

Eksternalna i introjecirana regulacija su u velikoj mjeri kontrolirane izvana, dok identificirana, a posebno integrirana regulacija, ima visok stepen internalizacije, što ponašanje osobe čini sve autonomnijim. Na samom kraju kontinuuma samodeterminacije nalazi se intrinzična motivacija koju teorija samodeterminacije definira kao prototip autonomnog ponašanja (Grolnick i Ryan, 1987, prema Goldin, 2007). Kada su ljudi intrinzično motivirani, onda možemo reći da su oni samodeterminirani.

Odgojni stilovi u roditeljstvu

Stil roditeljstva predstavlja stav koji roditelji imaju o odgoju, koriste li kazne i kako, koja će ponašanja podsticati, a koja braniti, hoće li dijete biti u centru njihove porodične pažnje ili ne. Stil roditeljstva utječe na dijete, na razvoj njegovih sposobnosti i osobnosti (Benat, 2007). Trendovi mijenjanja porodice i stilovi roditeljskog ponašanja od iznimne su važnosti – praćenjem promjena kroz koje prolazi porodica, ali i razumijevanjem dominantne pedagoške logike na kojoj roditelji istrajavaju dobija se jasnija slika o slabostima i snagama savremene porodice. Ako su se porodica, njezina unutarnja dinamika, odnos prema vanjskom svijetu, ali i vanjskog svijeta prema porodici značajno promijenili, tada će se i transformiranje nagonske osnove individue u porodici odvijati na bitno drugačiji način. U tom smislu, govoriti o

uspješnosti porodičnog života znači, prije svega, razmatrati ponašanje roditelja i njihov odnos kojeg zauzimaju prema djeci (Alić, 2008).

Fenomen roditeljskog ponašanja i odnosa prema djeci neophodno je promatrati kroz roditeljsku podršku i roditeljsku kontrolu. Roditeljska podrška predstavlja važan elemenat roditeljskog ponašanja i izražava se kroz prisustvo brige, bliskosti i izgradnje emocionalnih veza kojima roditelji pristupaju svojoj djeci. Roditeljska kontrola je drugi, jednako važan fenomen, koji se prepoznaje u stupnju fleksibilnosti ili rigidnosti koje roditelji ispoljavaju odgajajući djecu, insistirajući na određenim pravilima i nastojeći disciplinirati ponašanje djece (Alić, 2008). U nastavku, navest ćemo neke karakteristike roditeljskog ponašanja u različitim odgojnim stilovima.

Autoritarni roditelji skloni su određivati djeci šta da čine ili ne čine, te pravila koja tako postavljaju vrlo često su kruta (nefleksibilna). Autoritarni roditelji kontroliraju većinu odluka koje se donose unutar porodice. Takvi roditelji trasiraju porodične ciljeve, ali kada nagrađuju i kažnjavaju, vrlo često ne vode računa o reakciji djece, zbog čega postupci prema djeci nose u sebi izraženu crtu proizvoljnosti (Alić, 2008). Autoritativni roditelji uključuju svoju djecu u donošenje porodičnih odluka, dopuštaju djeci da sami donesu odluke, aktivno ih usmjeravaju i pomažu u tome, što za posljedicu ima građenje porodičnih odnosa u terminima timskog, kooperativnog i međusobnog pomaganja. Cjelokupna porodica je, zahvaljući ovakvom roditeljskom stilu, uključena u postavljanje ciljeva i zajedničko rješavanje problema. To za posljedicu ima konstruktivniju unutarporodičnu atmosferu i povoljniju komunikaciju između njezinih članova. Ovakav roditeljski stil omogućava uspješnost prevazilaženja mogućih, naprimjer, međugeneracijskih konflikata jer djeca s ovakvim roditeljima mogu razgovarati o svim temama, čak i kada se ne slažu. Istraživanja potvrđuju kako su djeca izložena ovom roditeljskom ponašanju emocionalno zdravija i uravnoteženija, te iskazuju prijateljski odnos prema drugima (Alić, 2008). Permisivni stil roditeljstva podrazumijeva najniži stepen uključenosti i uplitanja u rast djece i njihov odgoj. Ovakvi roditelji mogu biti topli, ali s labavim odnosom prema djeci i roditeljskim obavezama, postavljaju relativno malo zahtjeva, dopuštaju djeci potpunu slobodu da izraze mišljenje, osjećanja i impulse, ne nadgledaju dječije aktivnosti, ne primjenjuju čvrstu kontrolu nad ponašanjem

djece. Zbog toga permisivnim roditeljima u pokušaju da realiziraju iste ciljeve nekada treba više vremena, upravo zbog ranije navedene otvorenosti, fleksibilnosti i pokušaja da se kod djece razvije samomotiviranost (Alić, 2008).

Različiti roditeljski odgojni stilovi kao rezultat imaju različiti odgojni ishod u ponašanju djece:

Autoritarni stil: konfliktno, iritirajuće, nesretno, nestabilno. Takva djeca su potištena, neraspložena, povremeno nesretna, lahko pokazuju dosadu i neprijateljstvo, ponašaju se bez cilja i neprijatna su za okolinu.

Autoritativni stil: samopouzđano, radosno, orijentirano na ciljeve i postignuća. Kod takve djece razvoj teče bez problema, vesela su, društveno odgovorna, samopouzđana, spremna da uče, kooperativna su s drugom djecom, ali i s odraslima.

Permisivni stil: impulsivno, buntovno, slabih postignuća. Takva djecu su nerijetko i agresivna (posebno dječaci), ponašaju se šefovski, žele uvijek biti u centru pažnje, u nastavi pokazuju deficit pažnje, nizak nivo samostalnosti, slab uspjeh u obavljanju zadataka, odsustvo samokontrole.

Rezultati ranijih istraživanja

Područje istraživanja motivacije i roditeljskog ponašanja te njihova povezanost s uspjehom u školi bili su predmet interesa mnogih znanstvenika. Veće istraživanje u sklopu teorije samodeterminacije koje se bavilo utjecajem roditeljskih stilova na školski život djeteta je ono od Grolnicka i Ryana (1989, prema Goldin, 2007). Oni su ispitivali povezanost roditeljskih stilova s dječijom samoregulacijom (mjera školske motivacije) te dječijom percepcijom kompetencije. Mjera roditeljskih stilova bile su procjene sudija koji su ih donosili na osnovu intervjua s roditeljima. Učitelji su procjenjivali djecu na upitniku učeničke kompetencije te na upitniku školske prilagođenosti, dok su djeca ispunjavala upitnike samoprocjene akademske samoregulacije (SRQ-A), učeničke percepcije kontrole i percepcije kompetencije. U tom istraživanju, faktorskom analizom izdvojila su se dva faktora roditeljstva: autonomna podrška i uključivanje. Autonomnu podršku su definirali kao stupanj u kojem roditelj vrednuje i koristi tehnike kojima ohrabruje dijete na samostalno rješavanje problema i na slobodan izbor nasuprot kaznama, pritisku i kontroli. Uključivanje su definirali kao stepen u kojem roditelj pokazuje

interes za školu, sadržaj te iskazuje aktivnu ulogu u dječijem životu. Drugim riječima, to je stepen roditeljske posvećenosti te iskazivanja pozitivne pažnje za djetetov odgoj i obrazovanje. Njihovi rezultati ukazuju na povezanost mjere autonomne podrške roditelja i mjere motivacije, odnosno indeksa relativne autonomije, kao ukupnog rezultata SRQ-A upitnika: što je roditeljska podrška veća, to je dijete autonomnije u svojoj regulaciji. Roditeljska podrška bila je povezana i s procjenama učitelja: što su roditelji više podržavajući, to se kod djeca javlja manje neprimjerenog ponašanja, te su djeca kompetentnija.

Što se tiče varijable spola roditelja, majčina podrška više je povezana s autonomnijom regulacijom kod djece nego očeva podrška. Kombinirana roditeljska podrška nije bila povezana s dječijom percipiranom kompetencijom. Jedino je mjera očeve podrške bila povezana s dječijom percepcijom kompetencije. Majčina, očeva i kombinirana podrška bile su povezane pozitivno s učenikovim školskim uspjehom. Druga mjera roditeljskog stila bila je uključivanje u djetetov školski život. Roditeljsko uključivanje bilo je pozitivno povezano sa školskim uspjehom (majčino uključivanje više je bilo povezano sa školskim uspjehom, ali i s procjenama učitelja, nego što je to bilo očevo uključivanje). Što se tiče varijable spol ispitanika, majčina i očeva autonomna podrška više je izražena kod djevojčica, dok varijabla majčinog i očevog uključivanja nije pokazala statistički značajna odstupanja. Gledajući socioekonomski status utvrdili su statistički značajnu povezanost s majčinim uključivanjem, pokazujući time da su majke iz višeg socioekonomskog sloja procijenjene kao više uključene u djetetov školski život (Goldin, 2007).

Drugo važnije istraživanje vezano uz ovo područje proveli su Grolnick, Deci i Ryan (1991, prema Goldin, 2007). Oni su se bavili motivacijskim medijatorima učeničke percepcije roditelja. Pretpostavili su tri medijatora između percepcije roditelja i školskog uspjeha: razumijevanje kontrole, percipirana kompetencija i percipirana autonomija. U ovom istraživanju prvi put je korištena skala percepcije roditelja (Perceptions of Parents Scale). Faktorskom analizom izdvojena su 2 faktora: percipirana autonomna podrška i percipirano uključivanje. Kasnijim razvijanjem skale napravljena je verzija za srednjoškolski uzrast te su skalu proširili i izdvojili još jedan faktor: percipiranu toplinu. Ona se definira kao stupanj u kojem dijete percipira roditeljsko prihvaćanje, intimnost i roditeljsko iskazivanje emocija. Njihovi

rezultati ukazuju na povezanost između percipirane majčine autonomne podrške i uključivanja sa sve tri medijatorske mjere. Varijable percipirane očeve podrške i uključivanja povezane su s percipiranom kompetencijom i autonomijom. Sve tri medijatorske mjere bile su povezane sa školskim uspjehom. U ovom istraživanju nisu utvrđene spolne razlike što se ispitanika tiče, ali je utvrđena razlika u spolu roditelja, gdje su majke percipirane kao više uključene i autonomno podržavajuće (Goldin, 2007).

Metod

Cilj ovog istraživanja bio je da se ispita postoji li povezanost akademske samoregulacije (kao mjere motivacije), učeničke percepcije roditelja (njihove podrške, uključenosti i topline) i školskog uspjeha srednjoškolaca.

Iz ovako postavljenog cilja izvedeni su istraživački zadaci:

- ispitati povezanost roditeljskog ponašanja sa školskim uspjehom,
- ispitati povezanost učeničke motivacije sa školskim uspjehom,
- ispitati povezanost podrške, uključenosti i topline roditelja sa školskim uspjehom.

Pošli smo od pretpostavke da postoji statistička značajna povezanost dječije samoregulacije (kao mjere motivacije), učeničke percepcije roditelja (njihove podrške, uključenosti i topline) i školskog uspjeha srednjoškolaca.

U radu je primijenjen survey metod, istraživačka tehnika anketiranja, a od istraživačkih instrumenata korišteni su Upitnik percepcije roditelja (Children's Perceptions of Parents Scale, Grolnick, Ryan i Deci, 1991, prema Goldin, 2007) i Akademiški upitnik samoregulacije (Self Regulation Questionnaire-Academic, SRQ-A, Ryan i Connell, 1989, prema Goldin, 2007). Upitnik percepcije roditelja imao je pitanja na skali Likertova tipa od 1 do 4 (1 – u potpunosti se ne slažem, 4 – u potpunosti se slažem). Skala uključuje tri subskale: percipirana roditeljska uključenost, percipirana roditeljska autonomna podrška i percipirana roditeljska toplina, posebno za majku i posebno za oca. Pouzdanost upitnika na našem uzorku je provjerena i Alfa koeficijent unutarnje konzistencije iznosi $\alpha = 0,702$.

Akademiški upitnik samoregulacije ispituje različite tipove regulacije motivacije u školskoj domeni. Sadrži 4 pitanja o tome

zašto se učenici ponašaju na određeni način. Svaka tvrdnja se procjenjuje na skali Likertovog tipa i predstavlja jedan od četiri stila regulacije motivacije. Pouzdanost upitnika na našem uzorku je provjerena i Alfa koeficijent unutarnje konzistencije iznosi $\alpha = 0,886$.

Istraživački uzorak čini ukupno 91 učenik koji pohađa srednju školu na nivou Općine Zenica. Od toga, 7 ispitanika pohađa Srednju muzičku školu, 42 idu u srednju mješovitu školu, dok njih 42 pohađa Ekonomsku školu. Po varijabli spol uzorak je sačinjavalo 57,1% muškaraca i 42,9% djevojaka. Po mjestu stanovanja 39,6% ispitanika je iz urbanog, a 60,4% iz ruralnog područja.

Rezultati i diskusija

Istraživačke rezultate navest ćemo redosljedom postavljenih istraživačkih zadataka. Na samom početku, osvrnut ćemo se kratko na rezultate deskriptivne statistike.

Tabela 1. Rezultati deskriptivne statistike

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std, Deviation
Uključenost majke	91	10,00	29,00	21,4725	3,45234
Uključenost oca	91	10,00	31,00	20,8791	3,87824
Podrška majke	91	-6,00	9,00	3,5604	3,29042
Podrška oca	90	-5,00	9,00	2,6000	3,23881
Toplina od majke	91	-4,00	14,00	9,1978	3,01559
Toplina od oca	91	0,00	14,00	8,5055	3,10331
Introjecirana regulacija motivacije	91	9,00	36,00	22,8132	5,44041
Identificirana regulacija motivacije	91	7,00	28,00	20,5714	4,55617
Intrinzična regulacija motivacije	91	7,00	25,00	16,1099	4,42581
Eksternalna regulacija motivacije	91	8,00	54,00	21,5934	6,06260
Kontrolirana regulacija	91	17,00	73,00	44,4066	10,46898
Autonomna regulacija	91	14,00	53,00	36,6813	8,31047

Uporedimo li aritmetičke sredine pojedinih skala regulacije, možemo primijetiti da je varijabla introjecirane regulacije najviše izražen tip regulacije kod ispitanika, što je dobiveno i u drugim

istraživanjima (Grolnick, Deci i Ryan, 1991, Hayamizu, 1997, prema Deci i Ryan, 2000, prema Goldin, 2007). Istovremeno, zanimljivo je da ispitanici imaju najniže izraženu intrinzičnu motivaciju. Kontrolirana regulacija predstavlja zbroj eksternalne i introjecirane regulacije, a autonomna regulacija predstavlja zbroj identificirane i intrinzične regulacije. Kontrolirana regulacija je statistički značajno više izražena nego autonomna regulacija. Naši rezultati upućuju na to da je ponašanje u srednjoj školi vrlo malo samodeterminirano, te da je stil regulacije motivacije koji prevladava, kontrolirajući.

Istraživanje Svibena (2006) koje se bavilo percepcijom nastavnčkog stila ponašanja i samoregulacijom učenja, provedeno na studentima psihologije, utvrdilo je da studenti pokazuju visoku razinu motivacije, odnosno rezultati pokazuju da su studenti u prosjeku autonomno motivirani, za sve četiri godine studija.

Tabela 2. Anova za ispitivanje povezanosti roditeljskog ponašanja sa školskim uspjehom

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Roditeljsko ponašanje majke	Between Groups	325,782	3	108,594	1,370	0,257
	Within Groups	6896,042	87	79,265		
	Total	7221,824	90			
Roditeljsko ponašanje oca	Between Groups	810,209	3	270,070	3,016	0,034
	Within Groups	7791,549	87	89,558		
	Total	8601,758	90			

LSD Multiple Comparisons

Dependent Variable	(I) opći uspjeh	(J) opći uspjeh	(I-J) Mean Difference	Std. Error	Sig.	95% Confidence Interval	
						Lower B.	Upper B.
Roditeljsko ponašanje oca	odličan	nedovoljan	9,77473*	4,02971	0,017	1,7652	17,7842
		dobar	11,17857*	3,99906	0,006	3,2300	19,1271
		vrlo dobar	11,52857*	3,97231	0,005	3,6332	19,4240

* The mean difference is significant at the 0,05 level.

Prvi istraživački zadatak bio je da ispitamo postoji li statistički značajna povezanost roditeljskog ponašanja sa školskim uspjehom. Istraživački rezultati (tabela 2) pokazali su kako postoji djelimična statistički značajna povezanost roditeljskog ponašanja sa školskim uspjehom, jer je roditeljsko ponašanje oca u pozitivnoj

statistički značajnoj korelaciji sa školskim uspjehom srednjoškolaca (sig. = 0,34), a da ne postoji statistički značajna povezanost roditeljskog ponašanja majke i školskog uspjeha srednjoškolaca. Dakle, u porodičnim situacijama u kojima otac odgovorno provodi svoju porodičnu ulogu i bdije nad razvojem osobnosti svoje djece nalazimo kao efekat i bolji akademski uspjeh učenika, a gdje je izostala nadnesena briga ili je u manjoj mjeri otac prisutan u razvoju osobnosti djeteta imamo slabiji školski uspjeh. Dobiveni istraživački rezultati potvrđuju rezultate istraživanja koje je dobio Goldin (2007).

Drugi istraživački zadatak bio je da se ispita povezanost učeničke motivacije sa školskim uspjehom. Slijedi analiza istraživačkih rezultata.

Tabela 3. Anova za ispitivanje povezanost učeničke motivacije s uspjehom u školi

Anova za školski uspjeh	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Kontrolirana regulacija motivacije	17,00	73,00	44,4066	10,46898	1,114	0,348
Autonomna regulacija motivacije	14,00	53,00	36,6813	8,31047	0,056	0,982
Introjecirana regulacija motivacije	9,00	36,00	22,8132	5,44041	1,033	0,382
Identificirana regulacija motivacije	7,00	28,00	20,5714	4,55617	0,069	0,977
Eksternalna regulacija motivacije	8,00	54,00	21,5934	6,06260	1,453	0,233
Intrinzična regulacija motivacije	7,00	25,00	16,1099	4,42581	0,066	0,978

Istraživački rezultati (tabela 3) pokazali su kako je kod ispitanih srednjoškolaca u najvećoj mjeri prisutna kontrolirana regulacija motivacije, a najmanje prisutna je intrinzična regulacija motivacije.

Dobiveni istraživački rezultat o rangiranom redosljedu prisustva tipa regulacije motivacije kod učenika jasno potvrđuje kako je ponašanje učenika u srednjoj školi vrlo malo samodeterminirano te da je prevladajući kontrolirajući stil regulacije motivacije. Ovaj istraživački rezultat osnažuje potrebu kreiranja i provođenja odgojnih sociopedagoških programa koji bi imali za cilj jačanje osobnosti i intrinzične regulacije motivacije kod srednjoškolaca.

Učenička motivacija nije statistički značajno povezana sa školskim uspjehom, budući da su istraživački rezultati pokazali kako ne postoji statistički značajna povezanost niti jednog tipa regulacije motivacije sa školskim uspjehom učenika. Istraživački nalaz bi trebalo temeljitije ispitati uvođenjem novih istraživačkih varijabli u kombinaciji s tipovima regulacije motivacije, što bi ponudilo jasniju deskripciju pozadine školskog uspjeha srednjoškolaca i uloge tipova regulacije motivacije.

Treći istraživački zadatak bio je da se ispita povezanost podrške, uključenosti i topline roditelja sa školskim uspjehom. Slijedi analiza istraživačkih nalaza.

Istraživački rezultati (tabela 4) potvrđuju da su podrška, uključenost i toplina majke veći od podrške, uključenosti i topline oca, što je znanstveno-istraživačka potvrda često teorijski opisivanog stanja u našim školama, koje je, između ostalog, vidljivo i u činjenici da uvidom u pedagošku dokumentaciju lahko možemo ustanoviti kako roditeljskim sastancima i drugim prisutnim vidovima kontakta sa školom najčešće i u većoj mjeri prisustvuju majke, iako su najčešće radno angažirane kao i očevi.

Tabela 4. Anova za ispitivanje povezanosti podrške, uključenosti i topline roditelja sa školskim uspjehom

	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation	F	Sig.
Podrška majke	-6,00	9,00	3,5604	3,29042	1,575	0,090
Podrška oca	-5,00	9,00	2,6000	3,23881	1,848	0,036
Uključenost majke	10,00	29,00	21,4725	3,45234	1,899	0,029
Uključenost oca	10,00	31,00	20,8791	3,87824	1,637	0,073
Toplina od majke	-4,00	14,00	9,1978	3,01559	2,948	0,001
Toplina od oca	0,00	14,00	8,5055	3,10331	1,364	0,177

Postoji statistički značajna povezanost podrške oca, uključenosti i topline majke sa školskim uspjehom srednjoškolaca. Učenici koji imaju veću podršku oca, uključenost i toplinu majke ostvaruju statistički značajno bolji školski uspjeh od učenika koji imaju manju podršku oca, uključenost i toplinu majke.

Istraživački rezultati potvrđuju iznesene teorijske postavke (Alić, 2008) kako roditeljska podrška (ovoga puta posebno oca) predstavlja važan faktor u razvoju osobnosti djece. To naročito dolazi do izražaja u porodičnim situacijama u kojima roditelji uključuju svoju djecu u donošenje porodičnih odluka,

dopuštaju im da sami donesu odluke, aktivno ih usmjeravaju i pomažu u tome, što postaje prilog razvoju pozitivne porodične kohezije i dinamike, te što za posljedicu ima građenje porodičnih odnosa u terminima timskog, kooperativnog i međusobnog pomaganja.

Umjesto zaključka

Motivacija je bitan faktor funkcioniranja osobe u svakodnevnom socijalnom kontekstu, a ne samo u školi i školskim aktivnostima.

Roditeljska podrška je vrlo bitan segment roditeljskog ponašanja i izražava se kroz prisustvo brige, bliskosti i izgradnje emocionalnih veza kojima roditelji pristupaju svojoj djeci. Također, roditeljska kontrola je jednako važan segment roditeljskog ponašanja i prepoznaje se u stepenu fleksibilnosti ili rigidnosti koje roditelji ispoljavaju odgajajući djecu, insistirajući na određenim pravilima i nastojeći razviti pozitivno socijalno prihvatljivo ponašanje svoje djece.

Na osnovu rezultata ovog istraživanja zaključujemo:

- Ispitani srednjoškolci imaju najniže izraženu intrinzičnu motivaciju, što nije nimalo ohrabrujuće imamo li u vidu da ljudsko ponašanje pokreću unutarnje snage. Također, kontrolirana regulacija je izraženija od autonomne regulacije, što znači da učenici ostvaruju bolji uspjeh u školi ako znaju da će za to imati neku nagradu.
- Znanstveno-istraživački rezultati koji potvrđuju manju podršku, uključenost i toplinu oca nego majke signal su potrebe kreiranja i provođenja sociopedagoškog programa za roditelje s ciljem njihovog osnaživanja, motiviranja i većeg zajedničkog uključivanja u nadnesenije bdijenje nad razvojem osobnosti njihove djece, jer su istraživački rezultati pokazali da će to za posljedicu, između ostalog, imati i bolji akademski uspjeh učenika.
- Istraživačke rezultate povezanosti motivacije i školskog uspjeha bi trebalo temeljitije ispitati uvođenjem novih istraživačkih varijabli u kombinaciji s tipovima regulacije motivacije, što bi ponudilo jasniju deskripciju pozadine školskog uspjeha srednjoškolaca i uloge tipova regulacije motivacije.
- Istraživački rezultati osnažuju potrebu uključivanja oca u

praćenje akademskog razvoja djece, te osnažuje potrebu njegovog većeg prisustva u procesima partnerstva porodice i škole. Također, istraživački rezultati potvrđuju i potrebu razvijanja sociopedagoškog programskog djelovanja u razvoju osobnosti, posebno intrinzične regulacije motivacije i motivacije za izvrsnost kod srednjoškolaca.

- Znanstveno-istraživačko saznanje da učenička motivacija nije statistički značajno povezana sa školskim uspjehom trebalo bi temeljitije ispitati uvođenjem novih istraživačkih varijabli u kombinaciji s tipovima regulacije motivacije, što bi ponudilo jasniju deskripciju pozadine školskog uspjeha srednjoškolaca i uloge tipova regulacije motivacije.

Literatura

1. Alić, A. (2008) Roditeljski stilovi. [online] Dostupno na: <http://www.dzemat-oberhausen.de/index.php teme/odgoj/448-roditeljski-stilovi-dr-amel-ali> [21. 5. 2012.]
2. Benat, G. (2007) Odgojni stilovi u roditeljstvu. [online], Dostupno na: http://www.skole.hr/roditelji/odgoj?news_id=727 [21. 5. 2012.]
3. Deci, E. L. i Ryan, R. M. (2005) Self determination theory. [online] Dostupno na: <http://www.psych.rochester.edu/SDT/> [21. 5. 2012.]
4. Fajgelj, S. (2004) Metode istraživanja ponašanja. Beograd: Centar za primenjenu psihologiju.
5. Goldin, T. (2007) Povezanost akademske samoregulacije, učeničke percepcije roditelja i uspjeha u školi. [online] Dostupno na: <http://darhiv.ffzg.hr/441/1/GoldinTomislav.pdf> [20. 4. 2012.]
6. Sviben, M. (2006) Percepcija nastavnčkog stila ponašanja, samoregulacija učenja i mogući obrazovni ishodi studenata. [online] Dostupno na: <http://darhiv.ffzg.hr/483/1/SvibenMarina.pdf> [7. 5. 2012.]

Professional article

ACADEMIC SELF-REGULATION AND STUDENT PERCEPTION OF PARENTS AS FACTORS OF SCHOOL ACHIEVEMENT

Izet Pehlić, Ph.D.

Emina Spahić-Jašarević, student

Abstract

The aim of the study was to examine a correlation between academic self-regulation (as a motivation measure), student perception of parents (their support, involvement and warmth) and school achievement of high-school students.

The methods used in the study were survey method and a polling technique, and study instruments used were Children's Perceptions of Parents Scale (Grolnick, Ryan i Deci, 1991, Goldin, 2007) and Self Regulation Questionnaire-Academic, SRQ-A (Ryan i Connell, 1989, Goldin, 2007).

The study was conducted on a sample of 91 students of Music, Economic and Combined high-schools in Zenica.

The results showed that there was no significant correlation between student motivation, perception of parents' behaviour and school achievement, and that there was statistically significant correlation between fathers' parenting behaviour and student school achievement. Also, there was no difference of statistical significance in nature of academic self-regulation, student perception of parents and school achievement between boys and girls, and respondents from rural and urban areas.

Keywords: perception, motivation, self-determination, parenting style, school achievement

د. عزت بهلبيتش, كلية التربية الإسلامية - جامعة زينيتسا
أمينة سباهيتش - يشارويتش, قسم التربية الاجتماعية - جامعة زينيتسا
التنظيم التعليمي الذاتي وإدراك التلاميذ لسلوك الآباء كسبب
للنجاح المدرسي

الخلاصة:

يهدف هذا البحث إلى دراسة وجود علاقة بين تنظيم التعليم الذاتي (كأحد أسباب الدافعية) وإدراك التلاميذ لسلوك الآباء (من حيث دعمهم, أو إنشغالهم, أو حبهم) والنجاح المدرسي في المدارس الثانوية.

وتطبق في البحث طريقة المسح, تقنية الاستبيان, ومن الآليات المستكشفة استخدم استبيان إدراك الآباء (Grolnick, Ryan, Deci, 1991, Goldin, 2007), والاستبيان التعليمي للتنظيم الذاتي (SRQ-A (Ryan, Connell, 1989, Goldin, 2007)

تشكل العينة المدروسة 91 طالبا من المدارس الموسيقية والمختلطة والاقتصادية الثانوية في زينيتسا.

وأشارت نتائج البحث إلى أنه لا توجد نسبة إحصائية كبيرة بين علاقة دافع الطلاب وإدراك سلوك الآباء والنجاح المدرسي, وكذلك توجد نسبة إحصائية معينة بين علاقة سلوك الأب والنجاح المدرسي للطلاب في المدارس الثانوية. وكذلك لا توجد نسبة إحصائية مهمة في الفرق بين المستجوبين من ذكور وإناث أو بين المحيط القروي والمدني تجاه علاقة التنظيم التعليمي الذاتي بإدراك الطلاب لسلوك الآباء والنجاح المدرسي.

الكلمات الأساسية: إدراك, دافع, النجاح المدرسي, أسلوب الآباء, التنظيم الذاتي